

COMMISSION ROYALE DES MONUMENTS ET DES SITES
KONINKLIJKE COMMISSIE VOOR MONUMENTEN EN LANDSCHAPPEN

Brussel Stedenbouw en Erfgoed
Directie Cultureel Erfgoed
De Heer Thierry WAUTERS
Directeur
Kunstberg 10-13
B - 1000 BRUSSEL

Brussel, 22/05/2024

N/Réf. : GHR20035_724_PROT GANSHOREN. Villegaslaan, 25 - 31 (arch. Raoul Brunswyck en Odon Wathelet)
Gest. : GM (= Inventaris)
V/Réf. : ND/2083-0018 **BESCHERMING** : Vraag advies na instelling van de beschermingsprocedure als geheel van bepaalde delen van de woningen ontworpen door architecten Raoul Brunswyck en Odon Wathelet
Corr: Nico Deswaef
NOVA : //

Advies van de KCML

Mijnheer de Directeur,

In antwoord op uw brief van 08/04/2024, sturen wij u het gunstig advies dat onze Commissie over bovengenoemd onderwerp uitgebracht heeft tijdens haar vergadering van 15/05/2024.

Op 16 november 2023 besliste de Brusselse Hoofdstedelijke Regering om de procedure tot bescherming als geheel te openen van bepaalde delen van de huizen gelegen aan de Villegaslaan nummers 25 tot en met 31 in Ganshoren omwille van hun historische, esthetische en artistieke waarde. Het betreft meer bepaald de voorgevel, het dak, de voortuin, de achtergevel en de tuin van nr.25, de voorgevel, het dak en de voortuin van nr.27, de voorgevel, het dak, de voortuin, de achtergevel, de tuin, de inkomhal, het trappenhuis en de eerste verdieping (zonder keuken) van nr.29, en de totaliteit van nr.31.

Foto StreetView

Tijdens het onderzoek hebben de eigenaars geen opmerkingen geformuleerd met betrekking tot de bescherming. Het College van burgemeester en schepenen van de gemeente Ganshoren heeft geen advies uitgebracht met betrekking tot de bescherming.

De Commissie onderschrijft de beschermingsmaatregel volledig omwille van de erfgoedwaarde die ruimschoots werd aangetoond in de bijlage bij het besluit van 16/11/2023. Deze kan, samen met enkele bijkomende elementen, als volgt worden samengevat.

De vier panden aan de de Villegaslaan zijn van uitzonderlijk kwaliteit en representatief voor het oeuvre van de architecten Raoul Brunswyck en Odon Wathelet. Ze getuigen (behalve het nr. 25) van de eerste samenwerking tussen beiden en omvatten ook hun gezamenlijke architectenkantoor. Stilistisch illustreren ze evolutie in het oeuvre van Brunswyck van een 'ludiek modernisme' naar de internationale stijl en zelfs het ontluikende brutalisme.

1/3

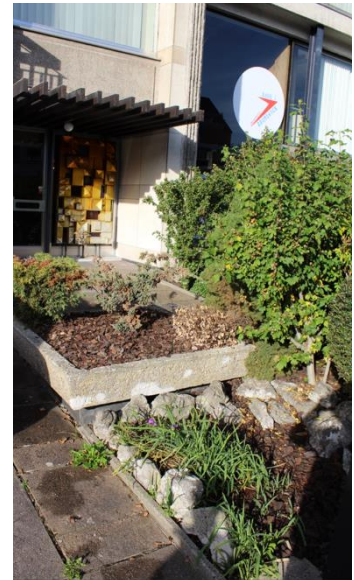
De expressieve gevels, de integratie van kunstwerken van kunstenaars Walter De Buck en de gebroeders Timmermans in de gevels, voortuinen en/of interieurs, de hoge graad van afwerking met kwaliteitsvolle materialen, de ruimtelijke ontwikkeling van de inkomhal en trappenhuizen, het geïntegreerde meubilair, het kwaliteitsvolle materiaalgebruik ... al deze aspecten getuigen van de uitzonderlijke artistieke en esthetische erfgoedwaarde en zijn grotendeels intact bewaard gebleven in de interieurs van nr.29 en 31. Ook in de meer bescheiden interieurs van nrs. 25 en 27, die niet in de bescherming zijn opgenomen, zijn nog oorspronkelijke elementen bewaard ¹.

De nieuwe vorm van modern leven en wonen die samenhang met de opkomst van de welvaartsstaat komt tot uiting in de typologie van bel-etage woning met garage (nodig voor de steeds meer alomtegenwoordige wagen) en in de interieurinrichting, waar ruimtelijkheid en natuurlijk licht alomtegenwoordig zijn, maar ook in het meubilair dat samenhang met de nieuwe manieren van wonen en ontspannen (bijv. specifiek ontworpen TV-meubel).

Het geheel heeft onmiskenbaar ook een stedenbouwkundige erfgoedwaarde als kenmerkende getuige betreft van verstedelijking van de 2e kroon na de tweede wereldoorlog, en een homogene huizenrij van bel-etage-typologie met voortuin die aansluit op het aanpalende appartementsgebouw, eveneens ontworpen door Brunswyck & Wathélet (opgenomen in de wettelijke vrijwaringszone) ².

Aan de relatie tussen interieur en exterieur en de buitenruimtes werd bijzondere aandacht besteed : de erg verzorgde voortuinen vormen een uitgekende overgangszone - ruimtelijk en functioneel - tussen het trottoir en de woningen. Ze getuigen van een duidelijke en verfijnde aandacht voor de opdeling tussen ruimte voor de wagen en detaillering van de wandeling tussen openbaar domein en voordeur. Alle aanwezige elementen maken deel uit van deze bescherming: muurtjes, afboordingen, materialen (voor zover nog origineel), brievenbussen³, verlichting, sculpturen, beplantingen.

De tuinen, van n° 25 en 29 zijn zeer goed bewaard en exemplarisch voor de aanleg van kleine stadstuinen uit die periode. Er wordt optimaal gespeeld met het reliëf, om de tuin in niveaus op te delen. De bel-étage woning, kenmerkend aan de straatzijde, leidt in de tuin tot de kenmerkende opbouw waarbij de benedenverdieping functioneel en ruimtelijk op de tuinruimte aansluit via grote ramen en openslaande beglaasde deuren. De trap die de woonverdieping van de bel-étage woning verbindt met de tuin is een belangrijk architecturaal element met doordachte vormgeving. De royale terrassen verlengen de bewoonbare ruimte naar de tuin toe. De betegeling van de terrassen zorgde voor een kleurtoets door het gebruik van tegeltjes of mozaïektegeltjes in geel, rood, blauw (vervangen door een andere betegeling in nr. 25).

Naast de beplantingen is in de tuinen natuursteen gebruikt (stapelmurtjes en afboording van de paden) en flagstones met open voegen die ervoor zorgen dat de tuin waterdoorlatend is. Het gebruik van natuursteen kan in relatie gebracht worden met de Japanse tuintraditie die in het geval van J. Delogne, die in dat land stage liep, een vrij directe inspiratiebron vormt. Verder onderzoek moet echter uitwijzen

¹ Ook in de niet-beschermde interieurs bevinden zich een aantal interessante elementen – zo kon ter plaatse worden vastgesteld dat in de woning op nr. 25 nog enkele gedemonteerde schouwornamenten in gebakken en geëmailleerde chamotteklei worden bewaard in de garage.

² In art.1 van AG1 wordt de stedenbouwkundige waarde, in tegenstelling tot bijlage I bij het besluit; de KCML meent dat de stedenbouwkundige waarde ook in art.1 zijn plaats heeft

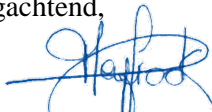
³ brievenbus n° 31: mogelijk toepassing van gebruik van 'croutes', de buitenschil van arduin, de eerste 'verloren laag bij ontginning - een typisch materiaal gebruikt door J. Delogne)

of en in welke mate deze of een andere landschapsarchitect aan de basis van de tuinontwerpen ligt. Het beplantingsassortiment is divers, met een mengeling van planten, die werden gekozen omwille van hun bloeiwijze, bloemkleur en bloeiperiode of bladvorm. Kleine bomen, soms bladverliezend worden gecombineerd met coniferen en sparren omwille van hun vorm en de mogelijkheid om hun vorm door snoei te bepalen. Ook dit is een eerder oosters ingrediënt. Ook hier speelt mogelijk de invloed van J. Delogne die verschillende domeinen durfde aan te snijden en dit zowel tuinen te ontwerpen als interieur-composities ontwierp.

De natuur wordt ook in de interieurs gebracht in de vorm van composities met gebleekte dode takken en boomstronken. Ook hier speelt de invloed van Jean Delogne die de natuur naar het interieur bracht, soms licht en vluchtig, geïnspireerd op de Ikebana-kunst die hij beheerste, maar vaak ook robuust en impressionant met gebleekte takken en stronken van bomen.

In toepassing van art. 225 § 2 van het Brussels Wetboek voor Ruimtelijke Ordening brengt de KCML dan ook een gunstig advies uit over de bescherming als geheel van bepaalde delen van de huizen gelegen aan de de Villegaslaan 25-31, zoals bepaald in het besluit ter opening van de procedure ter bescherming van dit goed.

Hoogachtend,

G. MEYFROOTS
Adjunct-secretaris

C. FRISQUE
Wvd.Voorzitter

Kopie : ndeswaef@urban.brussels ; hlelievre@urban.brussels ; lleirens@urban.brussels ; avis.advies@urban.brussels ; crms@urban.brussels ; protection@urban.brussels ; sthielen@gov.brussels ; wstevens@gov.brussels